

A mese ereje, hatása óvodáskorban.

A népmese eredetét tekintve nem gyerekek való műfaj, de szimbolikus nyelve, formája miatt az egyetlen lehetőség, hogy a gyerek egzisztenciális alapkérdésekkel találkozék, a megoldásokkal együtt átélhesse azokat.

A mesebefogadás alapja is a tudás által nem korlátozott, érzelmektől vezérelt fantázia, illetve a meseközvetítésben számíthatunk a gyermek emocionalitására, empátiájára. A mesei kettős tudat váltást jelent a valóság tudatélménye és az illúzió megélése között. Ez az oszcilláció önmagában is feszültségteremtő, feszültségghordozó, feszültség levezető örömforrás, mely viszont csak a „szájjal mondott”, belsőkép-teremtésre inspiráló mesélés közben megy végbe. Az indulatredukció belső feltétele a mese hallgatása külső kép nélkül, látható jele a „mesei beállítódás”.

A valóság, a világ megismerése a gyerek számára a mesék segítségével történhet, a mese nemhogy elvezetne a valóságtól, hanem ez az a forma, mely megfelel a gyermeki gondolkodásnak. A mesét a gyerek szereti, élvezi, mert a mesei motívumok, fordulatok összhangban vannak a gyermek pszichés fejlődésének jellegzetes vonásaival:

- **„minden minden lehet motívuma és az átváltozás”** – a gyermek játékában, gondolkodásában minden bármivé alakulha és visszaváltozhat, így kompenzálja kiszolgáltatottságát.
- **„ellentétek preferenciája”** – a gyerek a feltűnően eltérőt tudja megkülönböztetni, az átmeneteket, fokozatokat, az ambivalenciát még nem érzékeli, egy kétpólusú mérce szerint tudja a különbségeket megragadni. Ez a bipolaritás van jelen a mesei motívumok szintjén és az értékszerkezetben.
- **„ismétlés folyamatossága és biztonsága”** – a mese egyik legfontosabb szerkezeti és cselekményépítő eleme az ismétlés (kezdő- és záróformulák, sztereotip kifejezések, ismétlődő szerkezeti elemek (próbatételek), melyek megkönnyítik a gyermek számára a cselekmény követését és az átélés folyamatosságát. A gyerek számára a mese biztonságos közeg, mert az ismétlődő epizódok, beszédfordulatok révén anticipálja az események megnyugtató alakulását, miközben az ismerős meseelemek váltakozásaival átéli a feszültség és feloldódás hullámozását.
- **„veszély – megmenekülés”** – a gyerek életkorából, helyzetéből eredő kiszolgáltatottságot, tehetetlenséget próbálja kompenzálni a „veszélybe kerülés – megmenekülés” elképzelésével, melyben a mesék főhőse is mindig részesül erényei vagy csoda révén a mesei igazságszolgáltatás következetességéből.
- **„kompenzálás”** – a gyermeki képzelet kompenzálja az életkorból, egzisztenciális helyzetből adódó hátrányokat ugyanúgy, ahogyan a mesében is elégtételt nyer a kiszorított pozíciójából induló főhős: a legkisebb, a legszerencsétlenebb fiú, akiről senki se gondolná, a rozzant gebéből lett táltossal győzi le a lebírhatatlannak tűnő akadályokat, és nyeri el a királyságot a szépséges királynnyal együtt.
- **„a vágyteljesítés lelki dinamikája”** – a mese optimista világképe és a gyermeki vágyak itt is párhuzamba állíthatók, mivel egyik sem korlátozott az idő, a tér, a természeti törvények által, hogy vágyaik beteljesedhessenek.

A mese gyerekközelivé, megfoghatóvá teszi a korosztálytól idegennek vélt egzisztenciális kérdéseket, mivel a mesében az élet alapkategóriái (élet-halál; igazság-hazugság; szeretet-gyűlölet; becsület-álnokság; önzés-önzetlenség; barátság; kitartás; hűség) jelennek meg, melyek csak ebben a szimbolikus formában közelíthetőek meg számukra. A mesei bipolaritás révén teljes

képet ad a világról: egymástól jól elkülönítve mutatja fel az emberi élet pozitív és negatív oldalait. A műfaj titka, hogy a megjelenített konfliktushoz mindig hozzárendeli a megoldási módot is, s így nemcsak a tudattalan szorongások feldolgozására, hanem a „jóra fordításra” is mintát ad. A tündérmese befogadásának nélkülözhetetlen befogadói feltétele a szimultán mesetudat megléte, melynek kialakulása az óvodáskor végére, öt-hét éves kor körülre tehető.

Milyen meséket válogathatunk a népmesekincsből ötéves kor előtt?

Az ötéves kor alatti gyerekek kedvelik, élvezik a láncmeséket. Ezek cselekményépítése egyszerű, az ismétlésre, ismétlődésre épül, melynek ismerős biztonsága nem pusztán formaképző elem, hanem a gyermeki várakozást fokozó, a történetépítésbe beavató tényező.

A másik, a korosztálynak megfelelő mesefajta az állatmese. Az animizmus miatt a gyerekek számára természetes, hogy az állatok emberek módjára cselekszenek, viselkednek. A történetek élőbeszédszerű szerkezete egyszerű, konfliktusuk könnyen érthető, gyakori szereplői az olykor méretük folytán is kiszolgáltatott helyzetű állatok, ami kínálja a gyermeki azonosulás lehetőségét. Az állatmese ábrázolásmódját a humor árnyalja, és olykor megértő elfogadássá tompítja az apróbb emberi gyengeségeket. A jellemből, helyzetből fakadó humorra a gyerekek fogékonyak. Ebből az ősi műfajból kinőve, az animizmusra támaszkodva születnek az állatszereplőkre épített gyerektörténetek.